

Ci, którzy odeszli...

Opracowanie

Katarzyna Bodziak, Urszula Gawęł, Iwona Górnicka
pod redakcją Pawła Madejskiego

Lublin 2014

Recenzent: prof. dr hab. Zbigniew Zaporowski

Wstęp

Oddając do rąk uczestników Zjazdu Absolwentów UMCS niniejszą publikację jesteśmy winni kilka słów wyjaśnień. Głównym naszym celem było stworzenie przewodnika umożliwiającego odwiedzenie grobów zmarłych pracowników Instytutu Historii pochowanych na lubelskich cmentarzach. Z tego powodu próżno szukać w nim informacji o osobach, które spoczęły poza Lublinem. Dotyczy to szczególnie pierwszych pracowników powstałego w 1952 roku Wydziału Humanistycznego. Niemniej jednak i ich należy wspomnieć. W Krakowie na Cmentarzu Rakowickim leżą Stefan Nosek, Józef Garbacik i Lesław Morawiecki, w Warszawie Adam Kersten, Roman Kamienik, Mieczysław Szyszko i Mieczysław Wieliczko, we Wrocławiu Eugeniusz Konik, w Przemyślu Gustawa Hyczko, a w Będzinie Bartłomiej Szyndler.

Zestawiając listę zmarłych kierowaliśmy się dziejami przemian organizacji i struktury Instytutu Historii. Sam Instytut powstał dopiero w 1970 r. i w jego skład poza katedrami historycznymi weszła także archeologia, do 2003 roku także bibliotekoznawstwo. Z powyższych względów do pracowników Instytutu Historii wliczyliśmy także zmarłych archeologów, z którymi zresztą pierwsze roczniki historii miały zajęcia.

W ten sposób powstała poniższa, obejmująca 22 nazwiska, lista. Tworzą ją zarówno pracownicy naukowo-dydaktyczni, jak i administracyjni. By przypomnieć Ich postaci, opracowaliśmy krótkie biogramy i – gdzie to było możliwe – opatrzyliśmy je zdjęciami. Całości dopełniają plany sześciu cmentarzy lubelskich z zaznaczonymi miejscami pochówków (niestety, nie udało nam się opracować planów cmentarzy ewangelickiego i prawosławnego). Dojście do zespołu cmentarzy przy ul. Lipowej i Białej z Uniwersytetu nie stanowi większego problemu, natomiast cmentarze przy ul. Unickiej i Drodze Męczenników Majdanka wymagają już dłuższej wyprawy, ale stosunkowo wygodny dojazd zapewnia lubelski MPK z przystanku Al. Raławickie - KUL.

Zachęcamy do odwiedzenia grobów naszych świętej pamięci Kolegów, Nauczycieli, Mistrzów, którzy odeszli do Największego Uniwersytetu Świata.

Na koniec dziękujemy wszystkim, którzy pomogli nam w zebraniu materiałów, zwłaszcza Pani dr hab. Annie Łosowskiej i Panu Norbertowi Zwierzańskiemu z Archiwum UMCS, mgr Urszuli Kurzątkowskiej z Instytutu Archeologii UMCS oraz pracownikom kancelarii cmentarzy komunalnego przy ul. Białej i Drodze Męczenników Majdanka, rzymskokatolickiego przy ul. Lipowej, ewangelickiego przy ul. Lipowej, cmentarza przy ul. Unickiej i cmentarza prawosławnego przy ul. Lipowej.

Zmarli:

1. Gardawski Aleksander (1917-1974) profesor

Badacz średniowiecznego osadnictwa z okresu przedmiejskiego, młodszej epoki kamienia i brązu. Jako jeden z pierwszych polskich archeologów zajął się ceramiką XIV-XVI wieku. Kierownik Zakładu Historii Starożytnej i Archeologii w Instytucie Historii UMCS 1970- 1974, kierownik Zakładu Archeologii Polski i Powszechnej na Wydziale Humanistycznym UMCS 1959 – 1974. Pochowany na cmentarzu komunalnym przy ul. Białej, pole 3, kwatera F, rząd 8, grób nr 4.

2. Krzykała Stanisław (1909-1976) profesor

Absolwent polonistyki KUL, działacz przedwojennego ruchu komunistycznego, więzień polityczny 1937-1939. W latach 1944-1951 wiceprezydent i prezydent (1948-1950) Lublina, Przewodniczący MRN. Z Wydziałem Humanistycznym i potem Instytutem Historii związany od 1951. Jego zainteresowania naukowe koncentrowały się wokół dziejów polskiego ruchu robotniczego, ruchu młodzieżowego, historii szkolnictwa i oświaty oraz dziejów regionalnych Lubelszczyzny i Lublina. Organizator i kierownik Katedry Marksizmu-Leninizmu UMCS w 1952; 1969-1975 kierownik Katedry / Zakładu Historii Najnowszej, prodziekan Wydziału Humanistycznego 1958-1960, 1962-1964, kierownik Międzywydziałowego Studium Nauk Politycznych 1965, Dziekan Wydziału Humanistycznego 1964-1969, Prorektor UMCS 1969-1972, dyrektor Instytutu Historii 1972-1975. Pochowany na cmentarzu komunalnym przy ul. Białej sektor pole 3 Aleja Zasłużonych rząd 1 grób nr 6.

3. Tworek Stanisław (1932-1977) doc. dr hab.

Absolwent historii UMCS. Badacz dziejów kultury polskiej XVI-XVII w., zwłaszcza ówczesnych przeobrażeń świadomości i ideologii religijnej, badacz dziejów Lublina i Lubelszczyzny. Dziekan Wydziału Humanistycznego 1970-1975; kierownik Zakładu Historii Kultury 1972-1977, dyrektor Instytutu Historii 1975-1977. Pochowany na cmentarzu komunalnym przy ul. Białej pole 3, kwatera F, rząd 7, grób nr 5.

4. Wiliński Adam (1909—1977), profesor

Historyk prawa rzymskiego, znawca historii i kultury starożytnej. Popularyzator osiągnięć polskiej romanistyki prawniczej i historii starożytnej. Prodziekan Wydziału Prawa UMCS 1954-1957; Dziekan Wydziału Prawa 1957-1962; dyrektor Instytutu Historii i Teorii Państwa i Prawa UMCS 1974 – 1977. W latach 1957-1961 prowadził w Instytucie Historii

wykłady z historii starożytnej. Pochowany na cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Lipowej sekcja 21B, rząd XVIII, grób nr 36.

5. Willaume Juliusz (1904—1980), profesor

Obrońca Lwowa w 1918 w grupie pro. R. Abrahama. Absolwent historii Uniwersytetu w Poznaniu, uczeń prof. A. Skałkowskiego; przed wojną nauczyciel. Autor wielu publikacji głównie z dziedziny historii nowożytnej polskiej i powszechnej. Do Lublina przeniósł się z Uniwersytetu w Łodzi w 1953. Jego zainteresowania badawcze koncentrowały się przede wszystkim wokół problematyki okresu 1799-1815, Księstwa Warszawskiego, stosunków polsko-niemieckich w XIX i XX w. Kierownik Katedry Historii Powszechnej Nowożytnej, redaktora sekcji humanistycznej „Annales UMCS” (1954-1980). Laureat licznych nagród i odznaczeń ministerialnych, wojewódzkich, miejskich i uczelnianych. Pochowany na cmentarzu komunalnym przy ul. Białej, pole 3, kwatery B, rząd 2, grób nr 3.

6. Mencil Tadeusz (1912-1987), profesor

Łodzianin, absolwent historii (uczeń prof. A. Skałkowskiego) i pracownik Uniwersytetu w Poznaniu, uczestnik walk obronnych we Francji w 1940, jeńiec oflagu. Od 1955 związany z UMCS. Historyk, archiwista i archiwoznawca. Jego zainteresowania badawcze dotyczyły dziejów Księstwa Warszawskiego, powstań narodowych, konspiracji niepodległościowych w dobie porzeczowej oraz dziejów Lubelszczyzny. Był autorem ok. 200 prac naukowych, w tym obszernej monografii o Galicji Zachodniej. Kierownik Katedry Historii Polski XIX i XX w.,

Katedry Historii Nowożytnej Polski 1957-1960, Zakładu Historii Nowożytnej 1970-1982, dyrektorem Instytutu Historii 1970-1972, Dziekan Wydziału Humanistycznego 1962-1964 i 1968-1970. Pochowany na cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Lipowej sekcja 18a, rząd XI, grób nr 4a.

7. Pióro Teresa (1931-1993) magister

Wieloletnia nauczycielka historii w szkołach lubelskich. Od 1967 roku współpracowała z Katedrą Historii Polski, pracowała jako starszy wykładowca w Zakładzie Historii Średniowiecznej i Dydaktyki 1973-1982, od 1982 na emeryturze, wróciła do pracy na Uniwersytecie od 1987 do 1992. Pochowana na cmentarzu przy ul. Unickiej, sekcja 5, rząd 22, grób nr 662.

8. Łoposzko Tadeusz (1929-1994), profesor

Absolwent historii Uniwersytetu w Łodzi. Badacz historii społecznej starożytnego Rzymu oraz historii morskiej i podróży w starożytności, popularyzator historii starożytnej, zapalony szachista. Dziekan Wydziału Humanistycznego 1975-1981; Prorektor ds. Studenckich 1982-1984, kierownik Zakładu Historii Starożytnej 1985-1994; dyrektor Instytutu Historii (1987-1991). Pochowany na cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Lipowej, sekcja 17, rząd XIV, grób nr 41.

9. Myśliński Kazimierz (1916-1999), profesor

Absolwent Uniwersytetu Poznańskiego, uczeń prof. A. Tymienieckiego, uczestnik Wojny Obronnej 1939. Mediewista i regionalista. Badania przez niego prowadzone dotyczyły tematyki zachodniopomorskiej, poszerzonej później o problemy historii Lublina, regionu lubelskiego i całej Polski południowo-wschodniej. Prodziekan (1952-1954) i Dziekan Wydziału Humanistycznego 1954-1955 i 1959-1962, kierownik Katedry Historii Polskiej 1952-1970, Prorektor UMCS 1954-1956, dyrektora Instytutu Historii 1978-1981 i 1984-1986. Pochowany na cmentarzu ewangelickim przy ul. Lipowej, sekcja J, rząd I, grób nr 16.

10. Marszałek Józef (1933-1995), doktor

Historyk dziejów najnowszych. Głównym nurtem jego zainteresowań naukowo-badawczych była problematyka lat 1939-1945 oraz dzieje wsi i ruchu ludowego w XX w. Był niekwestionowanym i cenionym w kraju autorytetem jako znawca polityki okupanta niemieckiego na ziemiach polskich w latach II wojny światowej i obozów hitlerowskich. Wielokrotnie odznaczony. Pochowany na cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Lipowej, sekcja 31, rząd VIII, grób nr 2.

11. Zins Henryk Stanisław (1922-2002), profesor

Absolwent filozofii KUL, historyk, anglista. Badacz dziejów Prus Królewskich i Książęcych, w szczególności Warmii w XV i XVI wieku, historii ruchów społecznych po XVI wiek, dziejów Lubelszczyzny. Prodzikan Wydziału Humanistycznego 1956-1958, 1960-1962, kierownik Katedry Historii Powszechnej Starożytnej i Średniowiecznej 1957-1962, Katedry Historii Powszechnej Średniowiecznej 1962-1970, Dyrektor Instytutu Filologii Angielskiej 1972-1977, kierownik Zakładu Historii Ustrojów Anglosaskich w Instytucie Historii 1972-1976. Wielokrotnie uhonorowany nagrodami ministerialnymi. Pracował także na uniwersytetach w Kanadzie, Kenii, Zimbabwie, Botswanie. Pochowany na cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Lipowej, sekcja 30A, rząd I, grób nr 22.

12. Kowalczyk Jan (1918-2007) doc. dr hab.

Filozof, archeolog i etnograf. Należał do najlepszych znawców młodszej epoki kamienia na ziemiach polskich. Specjalizował się przede wszystkim w zagadnieniach kultury pucharów lejkowatych, choć pewnie nie istnieje neolityczna kultura, w poznaniu której nie ma jego twórczego wkładu. Kierownik Katedry Archeologii Polski i Powszechnej UMCS 1953-1955. Wykładał archeologię i etnografię dla studentów archeologii i historii w latach 1960-1963 i 1975-1989. Pracownik Państwowego Muzeum Archeologicznego w Warszawie. Wrócił do pracy na uniwersytecie na stanowisko docenta w Katedrze Archeologii 1983-2007. Pochowany na cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Lipowej, sekcja 18B, rząd 12, grób nr 16.

13. Mikulec Bronisław (1936-2007), profesor

Historyk dziejów gospodarczych i społecznych Polski XIX-XX w. Bibliografia jego publikacji obejmuje ponad 100 pozycji. Kierownik Studiów Podyplomowych w Instytucie Historii UMCS 1986-2004, inicjator powstania Zakładu Historii Gospodarczej i jego kierownik 2003-2006. Pochowany na cmentarzu komunalnym przy ul. Droga Męczenników Majdanka, sektor 8, kwatery 5, rząd 1, grób nr 1.

14. Witusik Adam Andrzej (1940-2007), doktor

Niestrudzony badacz i znawca dziejów wewnętrznych Rzeczypospolitej w XVI - XVIII w. Prezes PTH o. Lublin. Jego dorobek naukowy obejmuje około 600 publikacji. Popularyzator historii, zwłaszcza regionalnej, charyzmatyczny wykładowca. Wielokrotnie odznaczany. Pochowany na cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Lipowej, sekcja 18B, rząd VII, grób nr 8.

15. Radzik Tadeusz (1953-2009), profesor

Uznawany za jednego z najlepszych badaczy i znawców tematyki polonijnej. Zajmował się również problematyką etniczną, zwłaszcza dziejami społeczności żydowskich w XX wieku. Kierownik Zakładu Historii Najnowszej 1996-2009, dyrektor Instytutu Historii UMCS 1994-2000. Pochowany na cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Lipowej, sekcja 14, rząd XXVIII, grób nr 36.

16. Zakrzewska-Dubasowa Mirosława (1913-2011), profesor

Wybitna specjalistka w zakresie dziejów Armenii i Ormian w Polsce. Pracownik Archiwum Państwowego w Lublinie 1936-1954, Dyrektor tegoż Archiwum 1949-1954. Związana z Wydziałem Humanistycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie od 1956. Kierownik Katedry Historii Narodów ZSRR i inicjatorka prac nad „Słownikiem Biograficznym Lubelszczyzny”. Pochowana na cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Lipowej, sekcja 26, rząd XV, grób nr 27.

17. Szymański Józef (1931-2011), profesor

Znakomity badacz struktur społecznych i organizacyjnych Kościoła w Polsce średniowiecznej oraz nauk pomocniczych historii. Autor przeszło czterystu publikacji, w tym wielokrotnie wznawianego podręcznika nauk pomocniczych historii, świetny dydaktyk. Prodziekan Wydziału Humanistycznego 1981-1982, Rektor UMCS 1982-1984, dyrektor Instytutu Historii 1991-1993, członek Senatu 1984-1990. Kierownik Zakładu Historii Starożytnej i Średniowiecznej 1974-1975, następnie Zakładu Nauk Pomocniczych Historii i Bibliotekoznawstwa 1977-2001. Pochowany na cmentarzu komunalnym przy ul. Białej, pole 4, kwatery H, rząd 2, grób nr 6.

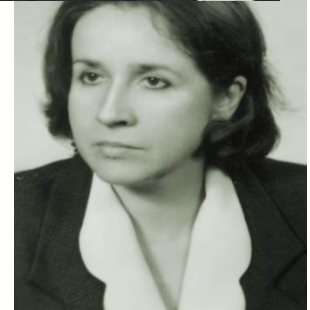
18. Mańkowski Zygmunt (1926-2012), profesor

Absolwent UJ i UW. Zasłużony nauczyciel akademicki, badacz problematyki II wojny i okupacji niemieckiej. Prekursor badań nad Armią Krajową na Lubelszczyźnie. Niestrudzony popularyzator historii, znakomity dydaktyk. Zastępca dyrektora Instytutu Historii 1978-1981 i 1993-1994, dyrektor 1981-1984, Prorektor UMCS 1987-1990, Dziekan Wydziału Humanistycznego 1990-1993, kierownik Zakładu Historii Najnowszej 1975-1996. Wielokrotnie odznaczany. Pochowany na cmentarzu prawosławnym przy ul. Lipowej, sektor II, rząd 30, grób nr 1.

19. Wójcik Małgorzata (zm. 2012), magister

Absolwentka ekonomii UMCS, pracownica sekretariatu Instytutu Historii. Członkini Towarzystwa Przyjaciół Janowca. Pochowana na cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Lipowej, sekcja 1, rząd II, grób nr 6.

20. Zdrojewski Marek (1933-2012) magister

Do 1965 pracownik Katedry Historii Nowożytnej i Najnowszej, specjalista w zakresie dwudziestolecia międzywojennego oraz II wojny na Lubelszczyźnie. Następnie pracował różnych stanowiskach w administracji UMCS, był m. in. zastępcą Dyrektora Polonijnego Centrum Kulturalno-Oświatowego i wykładał w Centrum Języka i Kultury Polskiej dla Polonii i Cudzoziemców UMCS. Zasłużony działacz kultury, zasłużony dla Lublina, wielokrotnie odznaczany. Pod pseudonimem „Aremi” występował z powodzeniem jako iluzjonista. Pochowany na cmentarzu rzymskokatolickim przy ul. Lipowej, sekcja 32A, rząd XXIII, grób nr 28.

21. Czuchryta Artur (1967-2013) doktor

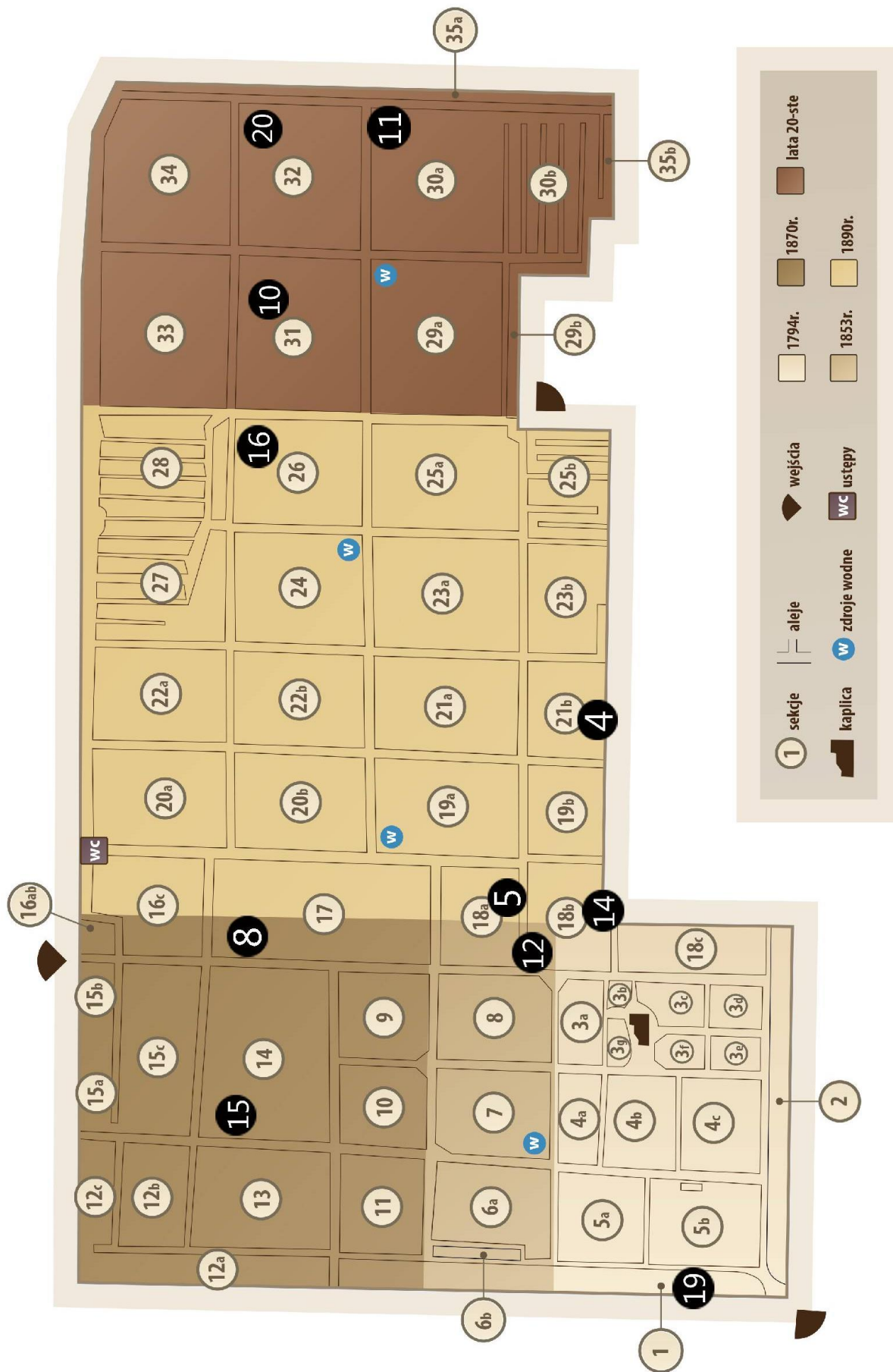

Badacz dziejów gospodarczych Lubelszczyzny, pracownik Biblioteki Wydziału, potem adiunkt w Zakładzie Historii Gospodarczej. Pochowany na cmentarzu przy ul. Unickiej, sektor 2, rząd 3a, grób nr 6.

22. Marczak Krystyna (1930-2014) doktor

Etnograf i archeolog. Badaczka kultury ludowej Lubelszczyzny, interesowała się również problematyką budownictwa ludowego, urządzeniem i zdobnictwem wnętrz mieszkalnych oraz tradycyjnym pożywieniem wiejskim. Pracownik Katedry Etnografii 1959-1967, wykładowca w Zakładzie Archeologii 1971-1990, kierownik Pracowni Etnograficznej przy Katedrze Archeologii UMCS 1988-1990. Popularyzatorka kultury ludowej. Jej dokonania uhonorowane zostały m.in. Złotym Krzyżem Zasługi. Pochowana na cmentarzu komunalnym przy ul. Droga Męczenników Majdanka, sektor 1J2, rząd 7, grób nr 8.

PLAN CMENITARZA RZYMSKOKATOLICKIEGO PRZY UL. LIPOWEJ

**CMENTARZ KOMUNALNY
PRZY ULICY
DROGA
MĘCZENNIKÓW MAJDANKA**

Bibliografia:

Archiwum Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie:

Akta osobowe Aleksandra Gardawskiego, Stanisława Krzykały, Tadeusza Łoposzki, Zygmunta Mańkowskiego, Józefa Marszałka, Tadeusza Mencla, Bronisława Mikulca, Kazimierza Myślińskiego, Teresy Pióro, Tadeusza Radzika, Józefa Szymańskiego, Stanisława Tworka, Adama Wilińskiego, Juliusza Willaume, Adama A. Witusika, Mirosławy Zakrzewskiej-Dubas, Henryka Zinsa.

Biuro Kadr UMCS

Akta osobowe Artura Czuchryty, Małgorzaty Wójcik.

Opracowania:

Czuchryta A., *Bronisław Mikulec*, <https://umcs.lublin.pl/articles.php?aid=6496> [dostęp 29.05.2014].

Gurba J., Zakościelna A., *Doc. dr hab. Jan Kowalczyk (1918-2007)*, „Archeologia Polski Środkowowschodniej”, 9, 2007, s. 384-387.

Gurba J., *Aleksander Gardawski (5 III 1917-4 IV 1974)*, „Rocznik Lubelski”, 17, 1974, s. 324-330.

Gurba J., Łoposzko T., *Dwadzieścia pięć lat działalności Wydziału Humanistycznego UMCS*, „Annales UMCS”, s. F., 32, 1979, s. I-XXXII.

Gurba J., Śladkowski W., *Marek Zdrojewski we wspomnieniach przyjaciół*, „Wiadomości Uniwersyteckie”, 3, 2013, s.13-16.

Gurba J., Taras H., *Kartka z kalendarza*, „Wiadomości Uniwersyteckie”, 2, 2014, s. 27-29.

https://umcs.lublin.pl/articles.php?aid=5453&mid=26&mref=60701_3005_28189 [dostęp 14.05.2014].

<https://umcs.lublin.pl/news.php?nid=5763> [dostęp 13.05.2014].

Instytut Historii – rys historyczny, <http://phavi.portal.umcs.pl/at/attachments/2013/1201/213101-instytut-historii.pdf> [dostęp 28.05.2014].

Kowalski H., *Tadeusz Łoposzko (1929-1994)*, [w:] *Terra, mare et homines II: studies in memory of Professor Tadeusz Łoposzko*, („Res Historica”, 29), Lublin 2010, s. 13-16.

Kurzatkowska U., *Zarys historii Instytutu Archeologii UMCS w Lublinie*, <http://phavi.portal.umcs.pl/at/attachments/2014/0403/094820-zarys-historii-instytutu-archeologii-umcs-w-lublinie.pdf> [dostęp 28.05.2014].

Słownik biograficzny miasta Lublina, t. 1, red. T. Radzik, A. A. Witusik, J. Skarbek, Lublin 1993.

Słownik biograficzny miasta Lublina, t. 2, red. T. Radzik, A. A. Witusik, J. Ziółek, Lublin 1996.

Słownik biograficzny miasta Lublina, t. 3, red. T. Radzik, A. A. Witusik, J. Ziółek, Lublin 2009.

Wrzosek M., *Wspomnienia o dawnych wydarzeniach (1930-1953)*, Toruń 2005.

Źródła fotografii:

Nr 19, 21 zbiory własne.

Nr 16: J. Sznajder, *Prof. dr hab. Mirosława Zakrzewska-Dubasowa*, <http://krasnik.pl/index.php?mact=News,cntnt01,detail.0&cntnt01articleid=1568&cntnt01origid=382&cntnt01returnid=390> [dostęp 25.05.2014] – za zgodą władz miasta Kraśnika..

Nr 22: fot. J. Urbanowicz.

Pozostałe zaczerpnięto z akt osobowych przechowywanych w Archiwum UMCS.

Wykorzystano plany cmentarzy opublikowane w Internecie.

Zdjęcie na okładce: cmentarz rzymskokatolicki przy ul. B. Limanowskiego w Radomiu, tzw. Anioł Ciszy, fot. K. Madejska.